

Adolygiad Annibynnol o Warchod Plant

Crynodeb Gweithredol

1. Cyflwyniad

- 1.1 Mae nifer y gwarchodwyr plant cofrestredig wedi lleihau'n sylweddol dros y blynyddoedd diwethaf, ar adeg pan fo nifer y gwasanaethau gofal dydd i blant wedi cynyddu. Gellir priodoli'r lleihad i nifer cymharol uchel a chynyddol o warchodwyr plant sy'n gadael y diwydiant bob blwyddyn ynghyd â'r lleihad cyflym yn nifer yr unigolion sy'n cofrestru fel gwarchodwyr plant newydd.
- 1.2 Nod yr adolygiad annibynnol hwn yw deall y rhesymau dros y lleihad yn nifer y gwarchodwyr plant yng Nghymru, a llunio argymhellion gyda'r nod o ddenu mwy o warchodwyr plant i'r diwydiant ac annog mwy o'r rhai sydd eisoes wedi cofrestru fel gwarchodwyr plant i aros yn y diwydiant.
- 1.3 Mabwysiadwyd dull cymysg o gasglu tystiolaeth, a wnaeth ddefnydd helaeth o ddata cynradd a gasglwyd drwy gyfweiliadau ac arolygon a gynhaliwyd gyda gwarchodwyr plant a rhanddeiliaid ehangach. Defnyddiwyd tystiolaeth hefyd o ffynonellau gwybodaeth eilaidd gan gynnwys llenyddiaeth gyhoeddedig a data ystadegol sydd ar gael o adroddiadau Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC), data Datganiadau Hunanasesu Gwasanaeth (SASS), a data arolwg rhieni yr Asesiad Digonolrwydd Gofal Plant (CSA).

2. Adolygiad o ffynonellau data

- 2.1 Cadarnhaodd yr adolygiad o'r data sydd ar gael y lleihad cyflym yn nifer y gwarchodwyr plant cofrestredig. Dengys y data fod nifer y gwarchodwyr plant sy'n gallu cynnig darpariaeth Gymraeg wedi lleihau'n arbennig o gyflym yn y blynyddoedd diwethaf.
- 2.2 Dengys y data hefyd fod mwy o warchodwyr plant cofrestredig mewn ardaloedd trefol a llai mewn rhannau o Gymru sy'n fwy cymdeithasol-economaidd ddifreintiedig.
- 2.3 Yn ogystal â'r tueddiadau cenedlaethol a welwyd o ran nifer y gwarchodwyr plant sy'n cofrestru ac yn canslo eu cofrestriadau yn ystod y blynyddoedd diwethaf, dangosodd yr adolygiad o'r data rai diffygion hefyd o ran argaeledd data cyfres amser cyson ar lefel leol, a bylchau mewn data'n ymwneud â nodweddion y gweithlu gwarchod plant, gan gynnwys oedran, rhywedd ac ethnigrwydd, ar lefel genedlaethol ac ar lefel leol.

3. Adolygiad llenyddiaeth

- 3.1 Nododd yr adolygiad llenyddiaeth nifer o fanteision yn gysylltiedig â bod yn warchodwr plant, gan gynnwys y cyfle i ddarparu gwasanaeth o gartref a gallu cynnig lefel fwy personol o ofal i blant ar draws ystod o oeddrannau.
- 3.2 Nododd yr adolygiad llenyddiaeth hefyd heriau allweddol a wynebir gan warchodwyr plant gan gynnwys gwaith papur a phrosesau biwrocraidd. Roedd heriau eraill a nodwyd yn y llenyddiaeth yn cynnwys yr oriau hir y mae gwarchodwyr plant yn eu gweithio a hynny am gyflog cymharol isel a'r her o ddiwallu'r galw am ofal plant ar adegau penodol o'r dydd a chydymffurfio â chymarebau staffio'r Safonau Gofynnol Cenedlaethol ar yr un pryd.
- 3.3 Dangosodd yr adolygiad llenyddiaeth hefyd fod gwarchodwyr plant yn aml yn teimlo eu bod yn cael eu tanbriso ac nad ydynt yn cael eu gwerthfawrogi'n ddigonol gan y llywodraeth, gan rieni a chan ymarferwyr eraill sy'n gweithio yn y sector blynyddoedd cynnar. Mae'r argyfwng costau byw presennol wedi creu mwy o ansicrwydd ymhlith llawer o warchodwyr plant ynghylch hyfywedd ariannol eu busnes. Yn sgil y pandemig COVID-19, roedd llawer o warchodwyr plant yn teimlo'n ynysig, yn unig a heb allu cysylltu â'u rhwydwaith anffurfiol o warchodwyr plant, sy'n rhywbeth y mae llawer yn troi ato am gefnogaeth.

4. Barn rhieni sy'n defnyddio gwasanaethau gwarchod plant

- 4.1 Nododd y rhieni a gyfwelwyd brif fanteision defnyddio gwasanaeth gwarchod plant, yn eu barn nhw. Roedd y rhain yn cynnwys y ffaith bod gan leoliadau gwarchod plant amgylchedd tebyg i'w cartref eu hunain a bod eu plentyn yn cael gofal gan un unigolyn yr oeddent yn ymddiried ynndo.

5. Barn gwarchodwyr plant a rhanddeiliaid ehangach

- 5.1 Cafodd llawer o'r safbwyntiau'n ymwneud â manteision a heriau gwarchod plant a nodwyd yn yr adolygiad llenyddiaeth eu hadleisio gan warchodwyr plant a rhanddeiliaid ehangach a gymerodd ran yn yr ymchwil.

Heriau

- 5.2 Heriau'n gysylltiedig â gwaith papur, llythrennedd digidol (neu ddiffyg llythrennedd digidol) a'r angen i fodloni gofynion arolygu AGC oedd yr heriau mwyaf cyffredin a nodwyd. Nodwyd hefyd bod yr heriau hyn wedi peri i rai gwarchodwyr plant adael y diwydiant yn gynt nag yr oeddent wedi'i fwriadu. Hefyd, roedd heriau ychwanegol yn sgil y pandemig COVID-19 wedi cynyddu cyfradd y gwarchodwyr plant a ganslodd eu cofrestriadau yn ystod 2020 a 2021.
- 5.3 Dengys y canfyddiadau fod heriau fel y costau sy'n gysylltiedig â hyfforddiant a chofrestru wedi atal rhai unigolion rhag dod yn warchodwyr plant neu wedi gwneud iddynt ailystyried hynny gan gyfrannu at y lleihad yn nifer gwarchodwyr plant sydd wedi cofrestru ers 2018.
- 5.4 Dengys y canfyddiadau hefyd fod teimlo nad ydynt yn cael eu gwerthfawrogi'n ddigonol neu eu bod yn cael eu tanbriso yn ffactor sy'n peri i rai gwarchodwyr plant adael y proffesiwn, yn ogystal ag atal eraill rhag ymuno.
- 5.5 Mae gwarchodwyr plant yn aml yn ei chael hi'n heriol ymdopi â'r galw am ofal plant ar adegau penodol o'r dydd (e.e., cyn ac ar ôl ysgol ac yn ystod amser cinio) ac, ar yr un pryd, sicrhau eu bod yn cydymffurfio â chymarebau staff i blant y Safonau Gofynnol Cenedlaethol. Mae cael caniatâd cynllunio i alluogi gwasanaethau gwarchod plant i ddarparu ar gyfer mwy o blant hefyd wedi'i nodi fel her i leoliadau mewn rhai ardaloedd. Mae'r heriau hyn yn cyfyngu ar allu rhai gwarchodwyr plant i ddiwallu'r galw mawr am ofal plant.

- 5.6 Mae rhai gwarchodwyr plant yn wynebu problemau ariannol ac ansefydlogrwydd busnes. Fodd bynnag, mae'n ymddangos mai niferoedd cymharol fach sy'n manteisio ar wasanaethau cymorth busnes sydd eisoes ar gael ac sydd wedi'u teilwra i warchodwyr plant.
- 5.7 Mewn rhai ardaloedd awdurdodau lleol, nid yw gwarchodwyr plant yn cael eu hystyried yn addas i ddarparu rhaglenni a ariennir gan y llywodraeth fel Dechrau'n Deg ac Addysg Gynnar. Gall hyn greu heriau eraill i warchodwyr plant gan gynnwys ceisio diwallu'r galw am ddarpariaeth hanner diwrnod yn hytrach na diwrnod llawn, a darparu gofal cofleidiol gan gynnwys cludiant i leoliadau eraill ac oddi yno.
- 5.8 O ystyried y cynnydd tebygol yn y galw am ofal plant a fydd yn deillio o ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i ehangu argaeledd gofal plant a ariennir yng Nghymru, mae'r canfyddiadau a gyflwynir yn yr adroddiad hwn nid yn unig yn nodi bod angen cynyddu nifer cyffredinol y gwarchodwyr plant a ariennir sy'n gweithredu yn y sector gofal plant, ond bod angen cefnogi'r rhai sydd eisoes yn warchodwyr i'w galluogi i ddarparu mwy o leoedd gofal plant.

6. Argymhellion

- 6.1 Mae'r canfyddiadau a gyflwynir yn yr adolygiad hwn yn amlinellu bod gostyngiad sylweddol a pharhaus yn nifer y gwarchodwyr plant cofrestredig yn digwydd ar adeg pan fo'r galw am ofal plant yn debygol o gynyddu. Er mwyn gwrthdroi'r duedd hon, mae'r adroddiad hwn yn gwneud nifer o argymhellion gyda'r nod o fynd i'r afael â'r heriau sy'n gorfodi rhai gwarchodwyr plant i adael y proffesiwn ac yn atal eraill rhag ymuno ag ef.

Cefnogi cofrestriadau gwarchodwyr plant newydd.

Argymhelliad 1 – Dylai Llywodraeth Cymru, gan weithio mewn partneriaeth â PACEY Cymru ac awdurdodau lleol ystyried ystod o weithgareddau cyfathrebu i helpu i hyrwyddo gwarchod plant fel opsiwn gyrfu a fyfyrwyr a rhieni newydd.

Argymhelliad 2 - Dylai AGC adolygu'r broses ymgeisio bresennol ar gyfer gwarchodwyr plant gyda'r bwriad o'i gwneud yn symlach ac yn haws i ymgeiswyr ei chwblhau, lle bo hynny'n bosibl.

Argymhelliad 3 - Dylai AGC barhau i weithio gyda PACEY Cymru i gefnogi unigolion drwy ddarparu arweiniad, cyngor a hyfforddiant i'w galluogi i gwblhau'r broses gofrestru cyn gynted â phosibl.

Argymhelliad 4 – Dylai Llywodraeth Cymru gefnogi Busnes Cymru i adeiladu ar raglen Grantiau Cymorth i Fusnesau Gofal Plant 2020-2021, drwy weinyddu rhaglen grantiau barhaol i gefnogi pobl i ymuno â'r sector gwarchod plant. Dylai Busnes Cymru a Llywodraeth Cymru annog awdurdodau lleol a PACEY Cymru i farchnata a hyrwyddo'r grant i ddarparu warchodwyr plant newydd.

Argymhelliad 5 – Dylid darparu canllawiau a chyllid pellach i warchodwyr plant newydd i'w galluogi i gael mynediad at yr hyfforddiant cychwynnol y gallai fod ei angen arnynt yn ogystal â chymorth i ymdrin â'r tasgau a chostau gweinyddol cychwynnol. Dylai Llywodraeth Cymru gydlyn hyn, gan weithio mewn partneriaeth â PACEY Cymru a Busnes Cymru sydd eisoes yn cynnig cymorth yn y meysydd hyn.

Argymhelliad 6 – Mae angen i awdurdodau lleol sicrhau bod pob gwarchodwr plant cofrestredig yn cael ei gynnwys yn eu cyfeiriaduron o leoliadau gofal plant lleol. Efallai y bydd angen i awdurdodau lleol gynyddu eu gweithgaredd hyrwyddo gwarchodwyr plant hefyd, yn enwedig gwarchodwyr plant newydd yn eu hardal.

Argymhelliad 7 – O ystyried y lleihad sylweddol iawn yn nifer y gwarchodwyr plant sy'n gallu cynnig darpariaeth Gymraeg, mae angen i AGC, awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru weithio gyda PACEY i ganolbwyntio'n benodol ar ddenu gwarchodwyr plant newydd i'r proffesiwn sy'n gallu darparu eu gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg.

Cefnogi cadw mwy o warchodwyr plant

Argymhelliad 8 – Dylai AGC a Llywodraeth Cymru, gan weithio gyda PACEY Cymru, gynnig cymorth pellach i warchodwyr plant yn amlinellu pa ddogfennau polisi a gweithdrefnau y mae angen iddynt eu cynhyrchu, beth ddylid ei gynnwys y dogfennau hyn a gyda phwy y dylent eu rhannu.

Argymhelliad 9 – Dylai AGC a Llywodraeth Cymru, gan weithio ochr yn ochr â phartneriaid eraill gan gynnwys PACEY Cymru, adolygu'r gwaith papur cyfredol y mae'n ofynnol i warchodwyr plant ei gyflwyno gyda'r nod o symleiddio rhai agweddau lle bo modd.

Argymhelliad 10 – Dylai Llywodraeth Cymru, gan weithio gyda PACEY Cymru, ystyried cynnig mwy o gyrsiau TG a llythrennedd digidol wedi'u hariannu i warchodwyr plant gyda'r nod o'u helpu i ymdrin â'r ffocws digidol cynyddol sy'n cael ei gyflwyno ar draws yr holl brosesau gweinyddol.

Argymhelliad 11 – Dylai AGC ystyried cynnig y cyfle i leoliadau gwarchod plant gael ymweliadau anffurfiol gan arolygwyr, rhwng arolygiadau ffurfiol, er mwyn cael gwybod beth y gallant ei ddisgwyl yn ystod yr arolygiad a'r meysydd y gallai fod angen iddynt roi sylw iddynt cyn arolygiad ffurfiol. Byddai angen i Lywodraeth Cymru ddyrannu rhagor o adnoddau i AGC er mwyn galluogi hyn i ddigwydd.

Argymhelliad 12 – Lle bo modd, dylai AGC sicrhau bod yr un arolygwyr yn cynnal arolygiadau ffurfiol o leoliadau gofal plant yn ystod pob ymweliad. Byddai hyn yn sicrhau mwy o gysondeb ar gyfer lleoliadau unigol a pharhad yn y prosesau arolygu ar y safle.

Argymhelliad 13 – Lle bo angen, efallai y bydd angen i AGC sicrhau bod pob arolygydd yn cael yr un briff ynghylch yr hyn y dylent fod yn canolbwyntio arno yn ystod pob ymweliad. Dylid rhannu'r wybodaeth hon hefyd â gwarchodwyr plant cyn pob ymweliad arolygu. Byddai hyn eto yn sicrhau cysondeb o ran y broses arolygu.

Argymhelliad 14 – Dylai Llywodraeth Cymru, gan weithio gyda Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd awdurdodau lleol a PACEY Cymru godi proffil gwarchodwyr plant trwy weithgareddau hyrwyddo sy'n amlygu'r lefel uchel o broffesiynoldeb, sgiliau a safonau gofal plant a gynigir gan warchodwyr plant.

Cefnogi gwarchodwyr plant i ymateb i'r cynnydd yn y galw am leoedd gofal plant

Argymhelliad 15 – Dylai AGC ystyried cyflwyno mwy o hyblygrwydd o ran y ffordd y gall gwarchodwyr plant ddefnyddio cymarebau staffio'r Safonau Gofynnol Cenedlaethol yn ystod cyfnodau byr o'r dydd er mwyn galluogi gwarchodwyr plant i ddiwallu'r galw am ofal plant y tu allan i oriau ysgol cyn ac ar ôl ysgol yn ogystal â gofal cofleidiol sy'n gorgyffwrdd yn ystod amser cinio.

Argymhelliad 16 – Dylai Llywodraeth Cymru weithio gydag awdurdodau cynllunio ar draws ardaloedd awdurdodau lleol yng Nghymru i roi mwy o wybodaeth i warchodwyr plant am ofynion ceisiadau cynllunio er mwyn eu galluogi i ehangu eu darpariaeth. Mae angen gwell cyfathrebu hefyd rhwng awdurdodau cynllunio a gwasanaethau gofal plant o fewn awdurdodau lleol i sicrhau bod gwybodaeth sy'n ymwneud â chynllunio yn cael ei chyfleu i warchodwyr plant mewn ffordd gyson a pherthnasol.

Argymhelliad 17 – Dylai Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol ystyried darparu cymorth ariannol ychwanegol i warchodwyr plant i'w helpu gyda'r costau sy'n gysylltiedig â cheisiadau cynllunio.

Cefnogi gwarchodwyr plant i fod yn fwy hyfyw a chynaliadwy yn ariannol.

Argymhelliad 18 - Gan adeiladu ar yr argymhelliad sydd wedi'i gynnwys yn y gwerthusiad o'r Grantiau Cymorth i Fusnesau Gofal Plant, i ariannu ymgyrch hyrwyddo fwy i gyrraedd unigolion nad ydynt eisoes ar y daith i ymuno â'r maes gwarchod plant, efallai y bydd angen rhagor o ymdrechion i godi ymwybyddiaeth gwarchodwyr plant o'r cymorth busnes ehangach sydd ar gael iddynt drwy asiantaethau fel Busnes Cymru¹. Mae'n bosibl y gellid cyflawni hyn drwy negeseuon wedi'u targedu'n benodol. Efallai y bydd angen i wasanaethau cymorth busnes hefyd ystyried ffyrdd amgen o ddarparu cymorth i warchodwyr plant - o bosibl yn cyfuno cymorth wedi'i deilwra â gweithgareddau grŵp neu rwydwaith gwarchodwyr plant.

Argymhelliad 19 – Dylai awdurdodau lleol, gyda chymorth Llywodraeth Cymru, ystyried ehangu cyfleoedd i gynnig darpariaeth ehangach a ariennir gan y llywodraeth i warchodwyr plant ar draws pob ardal awdurdod lleol yng Nghymru.

Cefnogi gwytnwch gwarchodwyr plant

Argymhelliad 20 – Dylai pob awdurdod lleol ystyried darparu hyfforddiant, yn enwedig hyfforddiant gorfodol, i warchodwyr plant ar adegau sy'n gyfleus iddynt. Gallai cyrsiau ar-lein fod yn un ffordd o gyflawni hyn ond mae'n annhebygol mai dyma fydd yr ateb neu'r opsiwn a ffefrir gan bob gwarchodwr plant. Yn hynny o beth, dylai ffocws ar hyfforddiant wyneb yn wyneb a ddarperir gyda'r nos a / neu ar benwythnosau fod yn ystyriaeth hefyd. Lle bo modd, dylid cyllido'r hyfforddiant hwn yn llawn neu ei gynnig am bris gostyngol.

Argymhelliad 21 – Dylai awdurdodau lleol sy'n gweithio ochr yn ochr â PACEY Cymru gefnogi ac o bosibl ddarparu ar gyfer cyfarfodydd a digwyddiadau rhwydwaith gwarchodwyr plant lleol. Gellid cyflwyno gwarchodwyr plant sydd newydd gofrestru i'r rhwydweithiau hyn er mwyn cael cymorth gan eu cymheiriaid. Gallai rhai gweithgareddau hyfforddi a chymorth eraill hefyd gael eu cyflwyno i warchodwyr plant drwy'r rhwydweithiau hyn.

Dysgu mwy am anghenion gwarchodwyr plant

Argymhelliad 22 – Mae angen i AGC a Llywodraeth Cymru gasglu data SASS a data eraill sy'n ymwneud â gwarchodwyr plant sy'n cofrestru ac yn canslo eu cofrestradau, a hynny'n flynyddol mewn modd cyson ar lefel Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is. Mae angen i'r data hyn hefyd gynnwys gwybodaeth sy'n ymwneud â nodweddion gwarchodwyr plant e.e. oedran, rhywedd ac iaith y lleoliad.

Argymhelliad 23 – dylai Llywodraeth Cymru ystyried cynnal neu gomisiynu gwaith ymchwil rheolaidd sy'n ymwneud â'r cyfleoedd a'r heriau a wynebir gan warchodwyr plant yng Nghymru er mwyn adolygu i ba raddau y mae'r heriau hyn yn newid neu'n parhau dros amser. Bydd hyn yn hysbysu Llywodraeth Cymru, a rhanddeiliaid eraill am y math o gymorth parhaus sydd ei angen i gynyddu nifer y gwarchodwyr plant sy'n gweithredu ledled Cymru.

---

¹ [Gwerthusiad o grantiau cymorth busnes gofal plant | LLYW.CYMRU](#)

Adolygiad Annibynnol o Warchod Plant.

Awduron: Harries. S; Lewis. S; Lane. J; Stedman. K (2023).

Caerdydd: Llywodraeth Cymru, adroddiad GSR rhif 66/2023

Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/adolygiad-annibynnol-o-warchod-plant>

Safbwyntiau'r ymchwilwyr ac nid o reidrwydd rhai Llywodraeth Cymru yw'r safbwyntiau a fynegir yn yr adroddiad hwn.

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â:

Enw: Dr Jack Watkins

Adran: Yr Is-adran Tystiolaeth a Chefnogaeth ar gyfer Cydraddoldeb, Tlodi a Phlant

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

E-bost: ymchwilcyfiawndercymdeithasol@llyw.cymru

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Saesneg.

This document is also available in English.

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN Digidol 978-1-83504-154-3